

## Talousarvio 2025 ja taloussuunnitelma 2025–2027

### HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) ja monet muut lait määrittävät kunnan tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten on pysyvät, toiminnan edellytyksiä mahdollistavat rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on konsernihallinnon alainen toimintayksikkö, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta jakaantuu kunnassa kaikkien toimialueiden kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Teknisten- ja ympäristöpalvelujen tehtävänä on turvata terveyttä ja hyvinvointia edistävät elin- ja toimintaympäristöt kuntalaisille. Koulutus- ja sivistyspalvelujen erityisenä tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja liikuntatoimi edistävät omalta osaltaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukevat yhteisöllisyyttä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää lisäksi toimivaa yhteistyötä mm. sosiaali- ja terveyspalvelujen, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja valtion paikallisviranomaisten kanssa. Kunnassa palveluja ja toimintaa tuottavat tahot luovat laajasti mahdollisuuksia osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Ehkäisevä työ on merkittävä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja kattaa mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn. Kuntalaisten tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen ovat tärkeä osa hyte-työtä ja toiminnan kehittämistä. Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa tehdään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii Hartolassa kunnan johtoryhmä. Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistävää ja ehkäisevää työtä sekä hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimista. Lisäksi Hartolan kunnassa toimii ehkäisevän työn työryhmä, LAPE-ryhmä sekä nuorisolain mukainen moniammatillinen työryhmä. Työryhmät pyrkivät toiminnallaan välittämään ja lisäämään tietoa sekä edistämään kohderyhmiensä hyvinvointia ja terveyttä.

Hyvinvointikoordinaattori toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana sekä vastaa lakisäateisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Kuntastrategia 2022–2027, Päijät-Hämeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet v. 2020–2025 sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen vuosittaisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvotteluissa asetetut painopisteet ohjaavat osaltaan tehtävää hyvinvointityötä. Kunnassa ja Päijät-Hämeessä on useita, pitkälti lakisäateisiä suunnitelmia ja ohjelmia, joissa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet osaltaan ohjaavat kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Valtuustokauden vaihtuessa vuonna 2025 suunnitelmia päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja suuntaamaan toimintaa tarpeellisella tavalla tuleville vuosille. Sekä Hartolassa että Päijät-Hämeessä yhdistetään vuonna 2025 useat erillissuunnitelmat laajan hyvinvointisuunnitelman 2025–2029 alle. Erillissuunnitelmista luopuminen vähentää osin päällekkäisiä kirjauksia ja helpottaa suunnitelmien seurantaa, mutta haasteena on yhden laajan asiakirjan säilyttäminen luettavassa laajuudessa konkreettisesta ja riittävän yksityiskohtaisesta sisällöstä tinkimättä.

#### Seuraavat ohjelmat ja suunnitelmat ohjaavat toimintaa kunnassa vuonna 2025:

- \* Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025
- \* Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2024
- \* Hartolan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025
- \* Hartolan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

\* Päijät-Hämeen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021–2025  
 \* Päijät-Hämeen ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2021–2025  
 \* Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2021–2025  
 Turvallisuussuunnitelma  
 Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2022–2026  
 Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025  
 Päijät-Hämeen ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2021–2025  
 Liikkuva Päijät-Häme 2030  
 Päijät-Hämeen alueellinen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma 2021–2025  
 Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030  
 \* Ilmastosuunnitelma 2025–2029 (lakivelvoite poistumassa)

\* *Lakisääteinen suunnitelma*

Suunnitelmat ovat luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla. Suunnitelmat sisältävät yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä oheisten strategisten tavoitteiden lisäksi.

| Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Tavoitteet                                                | Toimenpiteet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Vastuutahot ja resurssit                                                   | Arviointimittarit ja vertailu                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Asukkaat voivat hyvin</b><br>*Kuntastrategia 2022-2027 | <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa</p> <p>Toimivat yhteistyörakenteet ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa</p> <p>Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat sujuvasti</p> <p>Sitoudutaan alueen hyte-neuvotteluissa sovittuihin yhteisiin painopistealueisiin: v. 2025 yhteisen alueellisen tilannekuvan ja analyysin rakentaminen, yhteiskehittäminen sekä rakenteiden kehittäminen</p> <p>Hyte-suunnitelmat päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja erillissuunnitelmia yhdistetään laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2029</p> <p>Palveluissa ja toiminnassa huomioidaan saavutettavuus ja kestävyys osa-alueet (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen)</p> <p>Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista</p> | <p>Johtoryhmä<br/>hyvinvointityöryhmä</p> <p>Hyvinvointikoordinaattori</p> | <p>Indikaattori-, kysely- ja kokemustieto</p> <p>Hyte-kerroin<br/>TEAviisari</p> <p>Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat lakisääteisesti (Kyllä/Ei)</p> <p>Päivitetyt suunnitelmat (Kyllä/Ei)</p> <p>Tehdyt EVAt</p> <p>Kyselyt ja palautteet</p> |

|                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                 | Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden omatoimiseen edistämiseen liittyvistä asioista, palveluista ja saatavilla olevasta tuesta (esim. Omaperhe.fi)                                                                                                                                                              |                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Asukkailla on vaikutusmahdollisuuksia oman arkensa kehittämiseen</b><br>*Kuntastrategia 2022-2027                                            | Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen, mm. säännölliset keskustelufooromit, asukasraati<br><br>Viranhaltijoiden jalkautuminen keskustaan ja kylille<br><br>Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen<br><br>Lapsiparlamentti, nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun ja toteutukseen | Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä<br><br>Viranhaltijat                                                  | Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä<br><br>Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt)<br><br>Toteutunut osallistuva budjetointi |
| <b>Asukkaiden mielen hyvinvointi lisääntyy</b><br>*Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Mielen hyvinvointi                                      | Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.)<br><br>Madalletaan kynnystä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin.<br><br>Järjestetään mielen hyvinvointia tukevaa toimintaa                                                                                                                                      | Ehkäisevän työn työryhmä<br><br>Opiskeluhuoltoryhmä<br><br>Vapaa-aikapäällikkö                        | Sotkanet indikaattorit<br><br>Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat                                                                                                               |
| <b>Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu turvallisuuden tunne paranee</b><br>*Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Arjen turvallisuus    | Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn<br><br>Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten sekä aikuisten kanssa, ml. huoltajat ja työyhteisöt                                                                                            | Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä<br><br>Opiskeluhuoltoryhmä<br><br>Varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtori | Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.)<br><br>Palautteet, kyselyt                                                                                                                                  |
| <b>Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen</b><br>*Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihitteettömyys ja terveelliset elintavat | Mukana Liikkuva varhaiskasvatus - ja Liikkuva Koulu -ohjelmissa. Monipuolista liikuntaa ja liikkumistaitojen harjoittelua sisältyy jokaiseen varhaiskasvatuspäivään, ja koululla mm. pitkät liikuntavälitunnit, oppilaiden koulutus liikunnan vertaisohjaajiksi ja hyvinvointivalmennus 7.-9. luokkalaisille.                                                                      | Varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtori<br><br>Vapaa-aikapäällikkö<br><br>Hyvinvointikoordinaattori       | Varhaiskasvatuksen ja koulun liikkumisen toimenpiteiden arviointi nykytila -mittarilla. Lasten liikkumistaitojen arviointi järjestelmällisesti.<br><br>Osallistujamäärät ja -palautteet                       |

|                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                     | <p>Maksuton liikuntaneuvonta ja matalan kynnyksen liikuntaryhmät tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa / Hartolan ja Sysmän yhteiset hankkeet</p> <p>Ikäihmisten toimintakyvyn edistämistä tuetaan lisäksi mm. tapahtumin</p>                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                | <p>Liikuntakysely joka 2. vuosi</p> <p>Tapahtumat</p>                                                                                                          |
| <p><b>Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät</b><br/>*Päijät-Hämeen hyte-kärkenä Päihteettömyys ja terveelliset elintavat</p> | <p>Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa</p> <p>Selvitetään näyttöön perustuvia menetelmiä ja mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen</p> <p>Järjestetään päihteettömiä elämäntapoja tukevaa toimintaa</p>                                                                                                                                                                                                         | <p>Sivistys- ja hyvinvointilautakunta<br/>Ehkäisevän työn työryhmä<br/>LAPE-ryhmä<br/>Nuorisolain mukainen monialainen työryhmä</p> <p>Vapaa-aikapäällikkö</p> | <p>TEAvisari,<br/>Kouluterveyskysely<br/>sotkanet.fi</p> <p>Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely</p> <p>Järjestetyt tapahtumat ja viestintä</p> |
| <p><b>Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä</b><br/>*Päijät-Hämeen hyte-kärkenä 2020-2025 Päihteettömyys ja terveelliset elintavat</p>    | <p>Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuositusten mukaista terveellistä ruokaa ja toteuttavat ruokakasvatusta osana toimintaansa. Ruokakasvatuksen valmiita toimintamalleja hyödynnetään.</p> <p>Nuorten työpajalla laadukasta ja terveellistä ravitsemusta, ruuanlaittoa ja hävikkiruuan hyödyntämistä.</p> <p>Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotoilla</p> | <p>Johtoryhmä,<br/>hyvinvointityöryhmä,<br/>sivistystoimi</p>                                                                                                  | <p>Nykytila.fi</p> <p>Palautteet ja kyselyt</p> <p>Toteutunut (Kyllä/Ei)</p>                                                                                   |
| <p><b>Järjestöyhteistyön edistäminen</b><br/>*Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021</p>                                       | <p>Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä, avustukset</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>Yhdistysyhteyshenkilö / hyvinvointikoordinaattori<br/>Vapaa-aikapäällikkö</p>                                                                               | <p>Järjestetyt tilaisuudet<br/>Palautteet</p>                                                                                                                  |